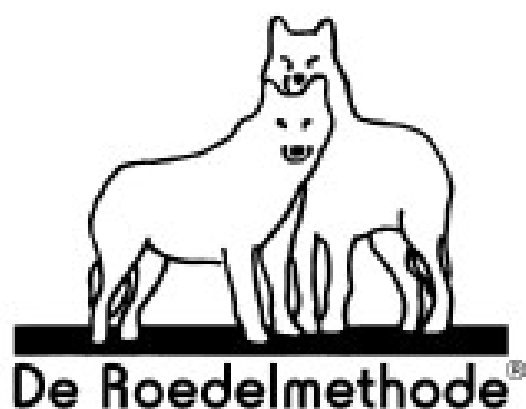

BASISBOEK OPVOEDEN VAN HONDEN

**GIDS VOOR LEVENSLANGE
RELATIEVORMING VOLGENS
DE ROEDELmethode®**

Arjen van Alphen

Hondenopvoedingsinstituut De Roedel

2e druk april 2019

3e druk juni 2020

Colofon

Basisboek Opvoeden van honden, gids voor levenslange relatievorming volgens de

Roedelmethode® is een uitgave van

Uitgeverij Elmar BV, Delft – 2018

© Arjen van Alphen, 2018

Hondenopvoedingsinstituut De Roedel

www.deroedel.com

Redactie en begeleiding: Catholijn Jonker

Vormgeving: Uitgeverij Elmar BV

Foto omslag: Ron Baltus (voor) en Erica de Roode (achter)

ISBN 978 90389 2634 6

NUR 431

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar worden gemaakt in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs Arjen van Alphen en Francien Koeman.

Inhoud

<i>Toen vloeiden er tranen...</i>	13
<i>Voorwoord</i>	15
<i>Leeswijzer</i>	17
DEEL 1: SOCIALE ASPECTEN	21
1 SOCIAAL LEREN, WAT IS DAT	22
1.1 Taal	23
1.2 Cognitieve vaardigheden	24
1.3 Emotionele en empathische ontwikkeling	25
1.3.1 Gevoelens en emoties	26
1.3.2 Empathie	27
1.4 De voor- en nadelen van een kleine prefrontale cortex	27
1.5 Samenvattend	29
2 RELATIE HOND-MENS EN DE ROL VAN GEUR, TAST EN HORMONEN	30
2.1 Relatie hond-mens	30
2.2 Geur en hormonen	31
2.2.1 Hersenen	31
2.2.2 Hersenen en hormonen, emoties	32
2.2.3 Emoties in relaties	32
2.2.4 Wat gebeurt er in de relatie aan beloning, motivatie en emotie?	33
3 DE BASIS VAN DE ONTWIKKELING	35
3.1 Verschillen in de ontwikkeling van kind en pup	35
3.2 De overeenkomsten in de ontwikkeling van kind en pup	36
3.3 Tijdens de zwangerschap	37
3.4 Ervaren van de basale emotie onlust	37
3.5 Ogen en oren van de pup	39
3.6 De opvoeding verandert...	39
3.7 De leerprocessen veranderen...	40
3.8 De pup leert verder	41

4	PRAKTIJK	43
4.1	Aandacht	45
4.2	Honden leren primair via geur en tast	45
4.3	De basis arbeidsovereenkomst ofwel de omgangsregels	46
4.4	Wat waren die basisvaardigheden?	47
4.5	Hoe pakken wij dit aan?	48
4.6	Materialen en hulpmiddelen	49
4.6.1	Het hondentuigje	49
4.6.2	De speciale Roedelmethode-buikriem: de HFB (Hands Free Belt)	50
4.6.3	Koekjes bij het aanleren van taken	51
4.7	Samenvattend	53
DEEL 2: ZINTUIGEN, EMOTIES EN HORMONEN		55
5	INLEIDING	56
6	EMOTIES, LEERPROCESSEN EN WERKLUST	59
6.1	Emoties en leren	59
6.2	Werklust, wat is dat eigenlijk?	60
6.3	Vallen en opstaan	63
7	ZINTUIGEN, EEN OVERZICHT VAN ZINTUIGLIJKE VERWERKING	64
7.1	Hoe komt de informatie binnen	65
7.1.1	Ziet u mij?	66
7.1.2	Hoort u mij?	71
7.1.3	Ruikt u mij?	71
7.1.4	Voelt u mij?	74
7.1.5	Proeft u mij?	74
7.2	Distributie van informatie	75
7.3	Verwerkingssystemen	76
7.3.1	De neus effectiever dan ogen en oren?	77
7.3.2	Een soep van prikkels?	78
7.3.3	Associatieleren koppelt hersendelen	79
7.4	Samenvattend	80
8	HERSENEN EN HORMONEN	81
8.1	De frontaalkwab	82
8.1.1	Prefrontale cortex	82
8.2	Rechter hersendeel	82

8.3	Linker hersendeel	83
8.4	Overspronggedrag, wat is dat eigenlijk?	85
8.5	Herstelvermogen	88
8.5.1	Uit balans geraakt	88
8.5.2	Terug in balans komen	89
8.6	Steun het herstellen	90
8.6.1	Risicogroep	92
8.6.2	Voorbeelden van alledag	93
8.6.3	Stress door koekjes?	94
8.7	Samenvattend	96
9	LEREN	97
9.1	Geheugen, de kracht van geleerde associaties	98
9.2	Doel van leren	99
9.3	Evalueren en opslaan	100
9.4	Goed of slecht: dat is persoonlijk!	101
9.5	Samenvattend	102
10	ALLES HANGT MET ALLES SAMEN	103
10.1	Herstelvermogen, relativeren, associatieleren en controle	103
10.2	Associatieleren en drempelwaarden	104
10.3	Het belang van vertrouwen	107
10.4	De grote impact van het Orgaan van Jacobson	110
10.5	De ontwikkeling van het wereldbeeld en bewustwording	112
10.6	Samenvattend	114
DEEL 3: DE PSYCHE VAN DE HOND IN ALLE LEVENSFASEN		117
11	LEEFTIJD EN DE ONTWIKKELING VAN ZINTUIGEN EN HERSENEN	118
11.1	Uitgangspunten en thema's in de opvoeding	118
11.1.1	Pak het moment	119
11.1.2	Wat je leert hangt af van wat je nu kan	121
11.1.3	De risico's en gevolgen van overvragen	123
11.1.4	Zijn honden bang in het donker?	125
11.2	Observeerbaarheid van de ontwikkelingsfasen	126
11.3	De tijdlijn	127
11.3.1	Van conceptie tot twee weken na de geboorte	128
11.3.2	Vanaf ongeveer 2 weken tot 3 weken	130
11.3.3	Vanaf 3 tot 5 weken	131

11.3.4	Vanaf 4,5 tot 7,5 week	132
11.3.5	Vanaf 7,5 tot 17 weken	133
11.3.6	Vanaf 17 weken tot volwassenheid	135
11.3.7	De ouderdom	135
11.4	Samenvattend en opmaat naar opvoeding	136
12	AANSLUITEN BIJ DE PSYCHOLOGISCHE ONTWIKKELING VAN DE HOND	137
12.1	De pup en de nieuwe eigenaar (7-17 weken)	137
12.2	Wat je zeker niet moet doen de eerste 5 maanden	142
12.3	Wat je wel moet doen in de opvoeding in die eerste 5 maanden	144
12.4	Tussen de 5 en 9 maanden, de 'nee'- en 'ja, maar'-fase	145
12.5	Van 8 tot 10 maanden: de toenemende mentale vermogens	149
12.5.1	Verfijning en verdieping	149
12.5.2	Vlak voor de puberteit: het begrip van verleden, heden en toekomst	150
12.5.3	Seksuele identiteit	152
12.6	De prepuberteit: maand 10 tot 14	153
12.6.1	Suzie	162
12.6.2	Makker	167
12.6.3	Samenvattend: de do's and don'ts bij de prepuberale hond	168
12.7	Van puberteit tot volwassen hond (1,5 tot 3,5 jaar)	170
12.7.1	Seksuele identiteit	171
12.7.2	Seksuele identiteit versus seksuele lustbeleving	172
12.7.3	18 maanden: is de opvoeding zo goed als af?	173
12.7.4	De verfijning van de prefrontale cortex in de puberteit (tot 3,5 jaar)	174
12.7.5	De rol van de opvoeder in de laatste jaren van de puberteit	175
12.7.6	Voorbeeld: Qanik en de usb-stick	178
12.7.7	Voorbeeld: verwachtingspatroon	180
12.8	De volwassen hond in de kracht van zijn leven (3,5 tot 7 jaar)	181
12.8.1	Uitgeleerd en opgevoed?	182
12.8.2	Zijn honden dommer of slimmer dan wij?	182
12.9	Vanaf 7 jaar: de ouder wordende hond	185
12.10	Gedragsproblemen	194
DEEL 4: OPVOEDEN IN DE PRAKTIJK		195
13	WAT IS OPVOEDEN EIGENLIJK	200
13.1	Basisprincipes van het opvoeden	200

13.2	Opvoeder versus machtsmisbruik	202
13.3	Begrenzen en hulpmiddelen	204
13.1.1	Inzicht krijgen in de relatie vanwege het gebruik van hulpmiddelen	205
13.3.2	Hulpmiddelen als aanvulling, geen invulling in de opvoeding	206
13.3.3	Welke hulpmiddelen gebruik je dan wel ?	208
13.3.4	Begrenzen versus corrigeren	214
13.3.5	Conclusie over begrenzen en het gebruik van hulpmiddelen	215
13.4	Omgaan met protest	217
13.5	Opvoedingsstijlen	219
13.6	Conclusie: Opvoeden is leren voor hond en baas	220
14	AANDACHT VOOR ELKAAR	222
14.1	Aandacht krijgen, hoe begin je daar als nieuwe baas mee?	224
14.1.1	De toenadering, de eerste contacten	224
14.1.2	Het belang van fysiek contact	230
14.1.3	Bijten en krabben	232
14.1.4	Aan de lijn lopen	234
14.2	De 'dolle 5 minuten'	237
14.2.1	Samenvattend	239
14.3	Herplaatsers	240
14.4	Samenvattend	243
15	VERDIEPEN VAN DE RELATIE EN HET AANGAAN VAN NIEUWE SITUATIES	245
15.1	De betekenis van de lichaamshoudingen van je hond	245
15.1.1	Uitschudden of afschudden?	250
15.1.2	Mijn hond likt me als ik aai	253
15.2	De betekenis van tast-, geur- en emotiehandelingen van de baas	254
15.2.1	Aaien	258
15.2.2	Markeren	260
15.2.3	Verzorgen	263
15.2.4	Samenvattend	270
15.3	Benoem wat je doet en het herstellvermogen	275
15.4	Stress checken: tasten is testen	276
15.5	Samenvattend	278
16	WAT TE DOEN BIJ VERANDERINGEN IN HET GEZIN?	281
16.1	Een gezinsuitbreiding	281
16.1.1	Een tweede hond erbij	281

16.1.2 Een baby erbij	285
16.1.3 Een ander huisdier erbij	287
16.2 Gezinsleden vallen weg	289
16.2.1 Een mens valt weg uit het gezin	289
16.2.2 Baas valt weg	291
16.2.3 Een van de honden valt weg	292
16.3 Samenvattend	295
17 ANDERS DAN ANDERE METHODES	297
17.1 De oefening Blijf!	297
17.2 Loslopen	306
17.3 Spelen	310
17.4 Aan de lijn ook in huis	314
17.4.1 Het nut van de hond aan de lijn hebben in huis	314
17.4.2 Lastig als er visite komt	316
17.4.3 Bang voor vuurwerk	317
17.4.4 Samen het huishouden doen	318
17.5 Zindelijkheid	318
17.5.1 Problemen met zindelijkheid	319
17.5.2 De menselijk-emotionele kant van zindelijkheid	320
17.5.3 De fysiek-evolutionaire kant van zindelijkheid	321
17.5.4 Fysiek en emotioneel	324
17.5.5 Je pup welkom heten in zijn nieuwe thuis	326
17.6 Samenvattend	327
18. NABESCHOUWING	328
<i>Literatuur</i>	331
<i>Dankwoord</i>	335
<i>Index</i>	337

Toen vloeiden er tranen...

Onze eerste Zwitserse witte herder heette Lumi. Het was een fantastische hond: vriendelijk, trouw, misschien een tikje onzeker. We hadden een goede relatie met haar. Ze kon alles: zitten, liggen, staan, wachten. Keurig op commando, zoals geleerd bij de puppytraining. 'Luistert ze met overtuiging?' vroegen we ons af of 'Omdat het moet?'

Toen ontmoetten we bij een toevallig bezoek aan de Ardennen Arjen van Alphen en Francien Koeman. We waren onder de indruk van de passie waarmee Arjen als wetenschapper al jarenlang het gedrag van honden bestudeerde. Van hem leerden we opnieuw naar honden te kijken: niet met mensenogen maar met hondenogen. Zo ging er een wereld voor ons open, want honden communiceren op een heel andere manier dan mensen. WIJ kijken, ZIJ ruiken en raken elkaar aan. Ze communiceren met subtiele tekens op een sociale manier. Arjen maakte ons vertrouwd met die hondentaal.

Bij een van de trainingssessies in de Ardennen zag ik het wonder gebeuren. Echtgenote Letty liep met Lumi aan de lijn eindeloos heen en weer, een van de kenmerkende trainingsmethodes van wat we leerden kennen als De Roedelmethode. Lumi pleegde heftig verzet, want wilde het heft niet uit handen geven. Tot het kwartje viel, ze gefascineerd raakte door de vraag wat de baas nou precies van haar wilde en ze ineens ging begrijpen dat dingen 'samen' doen een stuk leuker is dan je eigen gang gaan. Het was een geluksmoment, er vloeiden tranen. Hier was een pure relatie geboren: niet op basis van opvoedtrucjes (belonen met voer) maar uit overtuiging en wederzijds respect.

Vanaf dat moment kijken we met totaal andere ogen naar de opvoeding van honden. Onze tweede Zwitserse herder heet 'Suzie'. We hebben haar volgens bovengenoemde inzichten opgevoed. We hebben goed naar haar natuurlijke talenten gekeken en die hebben we met hulp van Arjen ontwikkeld. Dat heeft opnieuw een fantastische hond opgeleverd. Ze heeft een eigen betaalsysteem bedacht, dat we bijcoins hebben genoemd. Ze heeft geleerd met ons te onderhandelen op basis van verleidingstactieken. Ze bedenkt zelf spelletjes. We hebben door haar taal te leren en haar serieus te nemen een vertrouwensband ontwikkeld.

Dit boek van Arjen beschrijft op een toegankelijke manier hoe je die resultaten kunt bereiken en wat er in het hondenhoofd omgaat. De dvd 'Van Pup tot Puber', geproduceerd door Letty van der Geest van dogtime.nl is een mooie aanvulling en geeft duidelijke voorbeelden hoe De Roedelmethode in de praktijk werkt. Wij deden het op ónze manier, andere baasjes zullen het doen op een wijze die bij hún leven past, maar in alle gevallen is de basis van de De Roedelmethode: heb respect.

Veel plezier met het lezen van dit boek.

TON VERLIND

Journalist en auteur van het boek 'Suzie' en samen met echtgenote Letty van der Geest eigenaar van Zwitserse witte herder Suzie.